

BROEDVOGELS VAN HET BEEKBERGERWOUD IN 2011

Gerrian Tacoma

Sinds 1993 voert onze vogelwerkgroep een broedvogelinventarisatie uit in een deel van het voormalige Beekbergerwoud (Het Woud). Dit gedeelte ligt in een hoek ten westen van de A50 en ten noorden van de Woudweg.

Ontwikkelingen in het gebied

Tijdens de eerste telronde werden we verrast door een vijftal nieuw gegraven geulen aan de noordzijde van het gebied. Deze waren bestemd voor de afvoer van regenwater om het gebied wat droger te krijgen voor de uitvoering van werkzaamheden na afloop van het broedseizoen. Om welke werkzaamheden dit ging en of ze inderdaad uitgevoerd zijn, hebben we niet kunnen achterhalen. Wel heeft Natuurmonumenten op ons verzoek planken over de geulen gelegd, zodat de overstek voor de mensen zonder hoogtevrees iets eenvoudiger werd.

Afb. 1 Peter waagt de overstek (foto Gerrian Tacoma)

Eveneens op ons verzoek heeft Natuurmonumenten in een deel van het gebied een pad uitgemaaid, zodat we ons daar niet meer tussen meters hoge brandnetels door hoefden te werken. Op andere plekken werd het terrein echter net als vorig jaar in de loop van het broedseizoen steeds moeilijker begaanbaar door de brandnetels. Dit kwam de concentratie bij het inventariseren niet ten goede.

De verruiging gaat onverminderd voort. Plassen verlanden steeds verder en op diverse plekken is het begin van een elzenbos te zien.

Werkwijze BMP

Tellers waren dit jaar: Berend Stam, Bernie ter Steege, Bert Peters, Harm Schoten, Mariet Corstiaensen, Peter Oosterkamp, Sabine Grit, Gerrit de Jong en Gerrian Tacoma.

Het gebied is geïnventariseerd volgens de uitgebreide territoriumkartering. Hierbij liepen één tot vijf mensen een ronde door het gebied. Zij noteerden de territoriumindicerende waarnemingen van alle vogelsoorten op een veldkaart schaal 1:4000. Territoriumindicerende waarnemingen verschillen per vogelsoort. Behalve om zingende of baltsende mannetjes kan het ook gaan om paartjes, vogels met voer of nestmateriaal, nestvondsten en jonge vogels. Net als vorig jaar hadden we tien bezoeken aan het gebied gepland, waarvan drie keer met de start niet rond

zonsopkomst, maar iets later op de ochtend. Met dit schema hoopten we de kans roofvogels over het hoofd te zien te verkleinen. Vooral de laatbroedende wespandief wordt gemakkelijk gemist. Aangezien we tijdens het achtste bezoek het nest van de wespandief vonden en bezoeken laat in het seizoen voor de meeste soorten weinig toevoegen, zijn de negende en tiende telronde komen te vervallen.

In tabel 1 staat een overzicht van de bezoekdata en -tijden.

Tabel 1 Bezoekdata en –tijden

datum	tijd (aantal minuten)
27 maart	7.00 – 11.00 (240)
10 april	6.15 – 10.45 (270)
24 april	5.45 – 10.00 (255)
8 mei	5.15 – 10.00 (285)
22 mei	5.00 – 8.45 (225)
9 juni	8.30 – 11.30 (180)
19 juni	4.50 – 8.05 (195)
3 juli	4.45 – 9.10 (265)

De tellingen vinden bij voorkeur plaats op zondag, omdat dan de geluidsoverlast van de A50 het kleinst is. Overigens is in de loop der jaren het verkeer op de A50 zodanig toegenomen, dat er ook op zondag wel sprake is van enige hinder door het verkeerslawaai.

Bij ieder bezoek is de looproute op een ander punt gestart om niet steeds op ongeveer hetzelfde tijdstip op dezelfde plaats te zijn. Doordat het gebied erg in ontwikkeling is, bleek het niet eenvoudig een vaste route te volgen. Waarschijnlijk zal de route volgend jaar opnieuw moeten worden aangepast, doordat er steeds meer struweel komt.

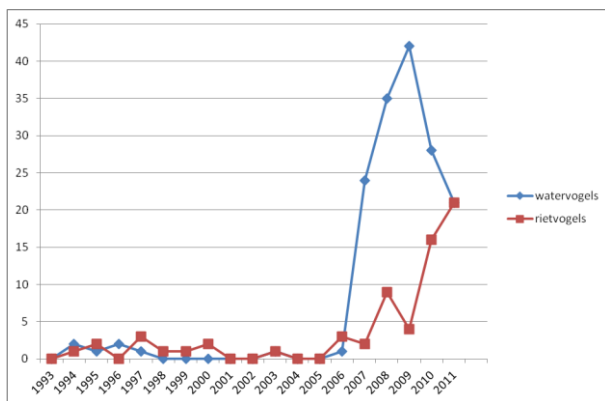
Alle waarnemingen zijn overgezet op aparte kaarten, voor iedere soort één. Dit jaar was het voor het eerst mogelijk om dit digitaal te doen via de website van SOVON. Daarna werden de waarnemingen automatisch geclusterd tot territoria. Deze nieuwe werkwijze leverde een aanzienlijke tijdsbesparing op. Na het clusteren hebben we nog wel alle territoria kritisch bekeken aan de hand van de criteria uit de BMP-handleiding van SOVON (Van Dijk, 2004), maar we constateerden geen afwijkingen ten opzichte van handmatig clusteren. We zijn dan ook erg te spreken over de nieuwe manier van werken.

Resultaten

De telronde van 6 juni is afgebroken wegens onweer. Harm Schoten heeft deze ronde op 9 juni alsnog uitgevoerd. Op 22 mei en op 19 juni hadden de tellers te kampen met regen. Tijdens de overige rondes was het droog. De temperatuur varieerde van -2,5°C bij het begin van de eerste telronde tot 20°C bij het eind van de vierde telronde.

In tabel 2 staat een overzicht van alle soorten die in de jaren 1993 tot en met 2011 zijn geteld als broedvogel.

In afbeelding 2 is in een grafiek de ontwikkeling van water- en rietvogels weergegeven. De watervogels nemen nu al voor het tweede achtereenvolgende jaar af. De rietvogels nemen juist toe. Dit is niet verwonderlijk aangezien de rietvegetatie zich uitbreidt en de plassen door verlanding steeds kleiner worden. Het is echter ook mogelijk dat er watervogels gemist worden, doordat ze verborgen in het riet zitten en zich niet laten horen. De beide nieuwe rietvogels van vorig jaar, waterral en blauwborst, konden opnieuw als broedvogel genoteerd worden. Van de blauwborst waren er zelfs twee paartjes, die een grote aantrekkingskracht bleken uit te oefenen op natuurfotografen. Op 10 april stonden er maar liefst zeven fotografen, die helaas niet allemaal op de paden bleven. Andere rietvogels die het goed deden waren sprinkhaanzanger, kleine karekiet en rietgors.

Afb. 2 Aantal territoria van water- en rietvogels

De struweelvogels doen het goed, vooral winterkoning en zwartkop. Van beide soorten waren er ruim 30 territoria. De roodborsttapuit lijkt zich steeds beter thuis te voelen in het gebied; het aantal broedparen steeg van één naar drie.

Vanaf eind mei waren we extra alert op de aanwezigheid van de wespandief. Tijdens de zesde telronde vloog er een paartje over en tijdens de achtste telronde ontdekten we het nest. Willem van Manen heeft hier op de regenachtige avond van 28 juli twee jongen geringd.

Afb. 3 jonge wespandieven op het nest (foto Willem van Manen)

De ekster is wel een paar keer waargenomen, maar hij voldeed voor het eerst sinds de start van de inventarisatie niet aan de criteria voor een territorium. Andere één of meer keer waargenomen soorten waarvan geen territorium vastgesteld kon worden waren grote zilverreiger, blauwe reiger, Canadese gans, bergeend, wintertaling, sperwer, torenvalk, scholekster, Kievit, groenpootruiter, witgat, graspieper, witte kwikstaart, nachtegaal en ringmus.

Conclusie

Het Beekbergerwoud is na de herinrichting nog steeds volop in ontwikkeling en mede daardoor is het een interessant gebied om te inventariseren. Er waren geen spectaculaire verschuivingen ten opzichte van vorig jaar.

Gebruikte literatuur

Bijlsma, R.G., 1997, *Handleiding veldonderzoek roofvogels*, KNNV Uitgeverij
 Dijk, A.J. van en Boele, A., 2011, *Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek*, SOVON vogelonderzoek Nederland en CBS
Natuurcompendium 2003 CD-rom Milieu- en Natuurplanbureau, Centraal Bureau voor de Statistiek en Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek
Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels, 2004, Vogelbescherming Nederland, Tirion Natuur en SOVON

Tabel 2 Overzicht van alle waargenomen broedvogels in BMP Het Woud van 1993 t/m 2011

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002	2003	2004	2005	2006	2007**	2008	2009	2010	2011
dodaars	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	2
knobbelzwaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
grauwe gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7	2	1	1
nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	2	1	1
mandarijneend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
wilde eend	-	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	13	15	8	5
soepeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	3	3
wespandief	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
havik	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
buizerd	1	-	-	-	1	3	1	2	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Tabel 2 Vervolg

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002	2003	2004	2005	2006	2007**	2008	2009	2010	2011
torenvalk	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
boomvalk	-	-	1	1	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
fazant	3	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
waterral	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
kwartelkoning	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
waterhoen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1
meerkoet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	8	12	11	8
scholekster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
kleine plevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	3	-	1
kievit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
holenduif	1	-	-	1	5	1	-	1	1	1	2	-	1	2	2	1	2	2	2
houtduif	28	19	18	17	21	14	10	12	5	12	5	4	8	8	10	6	10	11	8
Turkse tortel	1	1	1	1	2	1	3	2	-	1	1	1	3	-	4	1	1	-	-
zomertortel	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
koekoek	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	1
steenuil	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ijsvogel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-
groene specht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1
grote bonte specht	2	3	4	1	3	-	1	-	-	3	3	1	2	2	2	2	2	2	3
kleine bonte specht	2	-	-	-	1	-	2	1	-	-	1	2	1	2	1	1	1	1	1
boompieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
graspieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
witte kwikstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	1	-	-
winterkoning	40	47	48	34	31	30	33	35	38	44	43	43	49	52	40	43	38	29	31
heggenmus	7	15	8	8	15	5	6	10	6	13	11	16	15	15	19	16	12	12	13
roodborst	4	3	7	4	2	6	8	9	8	6	8	8	10	4	9	4	5	5	5
nachtegaal	3	3	4	-	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
blauwborst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
gekraagde roodstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
roodborsttapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	3
merel	19	26	20	29	16	21	20	27	15	35	21	14	18	13	18	11	16	12	14
zanglijster	-	1	6	1	3	3	4	7	4	7	12	11	14	8	8	13	5	8	8
grote lijster	2	1	2	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
sprinkhaanzanger	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	1	3
bosrietzanger	3	3	2	1	2	3	2	5	-	-	2	1	3	6	-	1	8	12	9
kleine karekiet	-	-	1	-	2	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	3	1	6	8
spotvogel	4	3	3	1	3	1	2	1	1	-	2	4	3	5	3	6	5	4	6
braamsluiper	-	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	1	1	1	-	-	1
grasmus	3	6	3	7	7	7	9	6	9	10	11	7	14	12	11	14	17	18	
tuinfluiter	9	6	4	16	25	15	11	13	16	11	12	16	14	19	18	15	10	13	17
zwartkop	17	20	20	14	16	20	29	27	18	25	22	28	31	29	26	28	33	38	33
tijftjaf	26	21	27	24	31	47	34	27	28	37	32	38	31	28	44	25	34	35	45
fitis	-	-	-	3	3	1	-	1	2	2	1	1	-	6	6	6	3	9	10
goudhaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
grauwe vliegenvanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
bonte vliegenvanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
staartmees	1	1	2	4	1	2	3	2	1	5	5	4	3	3	1	3	3	2	-
glanskop	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	3	4	-	1	2	-	1
matkop	2	1	2	4	1	2	2	3	2	3	4	3	2	4	3	1	-	1	1
kuifmees	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
pimpelmees	7	7	4	6	9	5	10	6	1	10	10	6	13	8	12	13	8	13	12
koolmees	18	17	13	19	25	27	16	17	6	30	20	17	19	22	18	15	17	15	19
boomklever	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	2	1	2	2	3	2
boomkruiper	3	6	8	6	11	8	6	7	4	9	6	7	8	8	10	7	7	8	9
gaai	2	2	2	3	4	1	4	2	1	6	5	4	3	2	1	4	4	5	2
ekster	6	8	3	5	3	2	1	2	-	4	2	1	3	1	1	2	1	2	-
kauw	9	2	4	10	9	14	10	17	n.g.	12	19	2	2	3	2	2	1	-	1
zwarte kraai	4	5	6	6	9	4	7	4	-	7	8	5	8	1	5	6	2	3	2
spreeuw	8	4	12	6	14	16	14	14	n.g.	14	10	14	29	20	8	4	6	11	8
huismus	n.g.	n.g.	3	5	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ringmus	5	4	-	-	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-
vink	7	3	8	9	8	5	7	5	10	10	11	8	15	14	20	12	9	14	12
groenling	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-
putter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
goudvink	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
appelvink	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1
rietgors	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	5	2	5	6
aantal soorten	34	35	36	34	40	32	32	30	23	32	36	34	33	37	44	53	52	44	49
aantal broedparen	251	246	254	254	297	272	258	271	176	324	297	279	324	315	343	322	320	334	345

n.g. = niet geteld

* = MKZ-crisis

** = eerste broedseizoen na uitbreiding en herinrichting van het gebied